

Motion till riksdagen

1989/90:Sk402

av Bo Lundgren m.fl. (m)

Beskattningen av pensionärer och pensionssparande

Inkomstbeskattningen av pensionärer har sedan länge avvikit från vad som gäller för övriga inkomsttagare. Även om uttaget av skatt inte varit högre än för andra grupper har pensionärer kraftiga marginaleffekter. Även om vissa förbättringar genomförts efter bland annat initiativ av moderata samlingspartiet kvarstår så höga marginaleffekter att det inte lönar sig för många pensionärer att fortsätta förvärvsarbete eller verksamhet som egenföretagare efter pensioneringen. Detta är orimligt särskilt i en tid med betydande arbetskraftsbrist.

Beskattningen av pensionssparande inom såväl ATP-systemet, för avtalspensioner och enskilt pensionssparande bygger på samma princip: Det sparade beloppet har undantagits från inkomstbeskattning medan utfallande pensioner beskattas. Beskattningen har således uppskjutits tills det varit möjligt att disponera medlen. Riksdagens socialistiska majoritet genomdrev 1986 en så kallad engångsskatt på enskilt pensionssparande. I inkomstskatteutredningen anslöt sig emellertid även folkpartiet och centerpartiet till en ny permanent beskattning av avkastningen på pensionssparande.

I denna motion redovisas moderata samlingspartiets syn på hur beskattningen av pensionärer och pensionssparande bör utformas i framtiden. Utgångspunkten är att pensionärer så långt möjligt skall beskattas på samma sätt som övriga inkomsttagare. Pensionssparande skall stimuleras – inte straffbeskattas.

I Sänkt marginals katt för pensionärer

De kraftiga marginaleffekter som drabbat de pensionärer som förvärvsarbetat som löntagare eller egenföretagare efter pensioneringen har kunnat uppgå till mer än 100 procent. Fortfarande rör det sig om stora effekter. De har uppstått genom att till den vanliga marginals katten kommer också avtrappning av de extra avdrag som syftar till att göra grundpensionsförmånerna skattefria och avtrappningen av det kommunala bostadstillägget (som är inkomstprövat).

Moderata samlingspartiet har under flera år krävt att avtrappningen av såväl det extra avdraget som det kommunala bostadstillägget inte skall ske mot inkomster av förvärvsarbete. Riksdagsmajoriteten beslöt för något år sedan att ta bort avtrappningen vad avser kommunalt bostadstillägg, men

enbart för löntagare. Regeringen accepterar i årets finansplan ytterligare ett moderat krav – det extra avdraget skall inte avtrappas mot löneinkomster.

Det är emellertid orimligt att låta olika regler gälla för den som är anställd och den som driver ett eget företag. Särskilt märkligt blir detta förhållande med tanke på att pensionärer som driver sitt företag i bolagsform och således kan ta ut sin arbetsersättning som lön omfattas av de förmånligare reglerna medan den som verkar som egenföretagare inte gör det.

Riksdagen bör besluta om att reglerna om slopad avtrappning för kommunala bostadstillägg och de föreslagna reglerna om avtrappning av extra avdrag skall gälla även för egenföretagare.

2 Nej till "grundavgift"

Inkomstskatteutredningens majoritet föreslog att såväl utgående pensioner som pensionärs förvärvsinkomster efter 65 års ålder skulle beläggas med en så kallad grundavgift. Denna, som egentligen bör benämnas skatt, skulle motsvara den så kallade skattedelen av nuvarande socialförsäkringsavgifter.

I samband med överläggningarna mellan riksdagspartierna om en skattereform har uppenbarligen förslaget om en grundavgift på utgående pensioner slopats. Fortfarande kvarstår emellertid förslaget om en grundavgift på förvärvsinkomster efter 65 års ålder.

Visserligen har relationen förmån – avgift mer och mer försvagats men det får inte tas till intäkt för att ytterligare minskad förmånsrelatering genom införande av den så kallade grundavgiften. Istället bör socialförsäkringssystemet reformeras så att avgifterna efterhand stämmer bättre överens med utgående förmåner. De avgifter som inte alls kan förmånsrelateras bör slopas successivt.

Eftersom exempelvis pensionsförmåner inte kan erhållas för löneinkomster efter 65 års ålder skall självfallet heller inte avgifter utgå. Moderata samlingspartiet avvisar bestämt varje tanke på att införa sådana avgifter. Det skulle dessutom leda till att kostnader för arbetskraft över 65 års ålder ökar kraftigt. Därmed minskar möjligheterna till ökat arbetsutbud. Särskilt hårt drabbas egenföretagarna.

3 Slopa förmögenhetsprövningen

Förmögenhetsprövningen av pensionärernas extra avdrag och bostadstillägg har fått till följd att folkpensionärer med låg eller ingen ATP men med vissa besparingar drabbas av en kraftig och orimlig marginaleffekt på bland annat ränteinkomster. Marginalskatten på en ränteinkomst kan för en pensionär med låg pension vida överstiga 100 procent.

Från och med den 1 januari 1989 avtrappas det extra avdraget med 10 procent av den del av förmögenheten som överstiger 100 000 kronor. Även om detta innebär en viss förbättring jämfört med tidigare gällande regler, kvarstår dock att en pensionär som har låg pension kan få sin skatt höjd om han eller hon lyckats spara ihop en del till ålderdomen. Från och med 1990 skall förmögenhet upp till 400 000 kronor som är bunden till boende (eget hus eller bostadsrätt) undantas från att påverka det extra avdraget. Härigenom lättar skattetrycket visserligen för pensionärer som har sina besparingar

bundna i boende, men det kvarstår när vederbörande på grund av ålder eller annat måste sälja sin bostad för att flytta till hyreslägenhet varigenom besparingarna frigörs.

Förmögenhetsprövningen vad gäller det extra avdraget i inkomstbeskattningen och det kommunala bostadstillägget bör slopas från och med 1991.

4 Avvisa straffbeskattningen av pensionssparande

För andra gången under 1980-talet kommer grundvalarna för det privata pensionssparandet att rubbas, för såväl det avtalade som de individuella. I inkomstskatteutredningens (RINK) betänkande föreslogs en så kallad avkastningsskatt på pensionssparande. Den uppgörelse som nu slutits mellan socialdemokraterna och folkpartiet innebär att en sådan skatt kommer att införas. Även centerpartiet tycks ha anslutit sig till förslaget.

Med pensionssparande avses såväl de kollektivavtalade pensioner som flertalet tjänstemän och många arbetare har, som de privata pensionsförsäkringar som ökat mycket kraftigt i antal under senare år.

Den så kallade engångsskatt som riksdagens socialistiska majoritet genomdrev 1986 och som bara skulle bli en "engångsföreteelse" får således en permanent efterföljare.

Många betvivlade att det verkligen handlade om en engångsföreteelse. Det talades om konfiskation och retroaktiv beskattning och att regeringens agerande var ovärdigt en rättsstat. De borgerliga partierna stod då eniga i sitt motstånd mot pensionsskatten. Med hjälp av vpk lyckades emellertid socialdemokraterna driva igenom förslaget.

Finansministern bedyrade emellertid vid upprepade tillfällen att det verkligen var frågan om en engångsföreteelse. Vid en presskonferens på Rosenbad den 12 september 1986 sade han följande:

Vi har gjort både den sakliga och ekonomiska bedömningen att någon permanent beskattning av försäkringsbolagen av det här slaget, det skulle inte fungera.

Men det som "inte skulle fungera" 1986 skall nu införas 1991.

Pensionsskatten innebär inte bara minskad trygghet på ålderns höst för många miljoner människor. Den nya skatten är också skadlig för vår samhällsekonomi, eftersom den riskerar att leda till minskat sparande, ökad konsumtion och större underskott mot omvärlden.

Inkomstskatteutredningens förslag innebar att en skatt på 20 procent skulle tas ut på den nominella kapitalavkastningen i försäkringsbolagen. Skatten skulle tas ut på all avkastning: på såväl "gammalt" (premier erlagda före 1991) som på "nytt" sparande (premier erlagda efter 1991).

Skattesatsen motiverades med "likformighetsprincipen", det vill säga att allt sparande skall beskattas på samma sätt. Egentligen borde denna princip enligt utredningens majoritet ha inneburit att pensionssparandet beskattades med en skattesats på 30 procent, men efter ett kortare resonemang i RINK:s betänkande hamnar man ändå på 20 procent. Man går i motiveringen så långt att man kallar den lägre skattesatsen för "sparstimulerande". Hur en höjning från 0 till 20 procent kan sägas vara sparstimulerande är dock en gåta för oss.

Det är fel att eftersträva någon sorts likformighet i beskattningshänseende mellan pensionssparande och exempelvis banksparande. Pensionssparande är underkastat betydande restriktioner. Det får exempelvis inte tas ut i förtid. Det får inte belånas eller överlåtas till annan person. Den enskilde försäkringstagaren har i det avtalade försäkringssystemet heller ingen definitiv rätt till avkastningen på de fonder som byggts upp. Denne har bara rätt till den framtida pension som fastslagits i kollektivavtal.

Frågan om en beskattning av pensionssparandet är i grunden en moralisk fråga. Det handlar om den enskildes rätt och möjligheter att planera för sin framtid och politikernas rätt och möjlighet att genom politiska beslut omkullkasta förutsättningarna för redan ingångna avtal.

Skatten beräknades inbringa cirka 8 miljarder kronor årligen och skulle således svara för mer än 10 procent av de skattehöjningar som RINK föreslog. Detta belopp är lika mycket som engångsskatten inbringade under vart och ett av sina två debiteringsår.

Skatteuppgörelsen s-fp innebär vissa förändringar i inkomstskatteutredningens förslag:

- Avkastningsskatten för avtalsförsäkringar sätts till 10 procent,
- en grundavgift på 18,3 procent tas ut på avsättningarna till avtalsförsäkringar,
- avkastningsskatten för privata pensionsförsäkringar sätts till 15 procent.

Av tabell 1 framgår att det nya förslaget inte innebär några större förändringar. Alltjämt gäller att pensionssparandet, både det avtalade och privata, kommer att drabbas av kraftiga skattehöjningar. Dessutom tillkommer beskattningen av de offentliganställdas pensioner. Detta leder med andra ord till att de förhandlingar som förts om den nya permanenta pensionskatten i verkligheten kan leda till en än mer ökad – i stället för en minskad – beskattning.

Tabell 1

Statsintäkter

	Gamla förslaget miljarder kronor	Nya förslaget miljarder kronor
Avtalade	6	5,6
varav avkastningsskatt	6	3,0
grundavgift	–	2,6
Privata	2	1,5
Totalt	8	7,1

Källa: Moderata samlingspartiets riksdagskansli

Ungefär tre miljoner privatanställda har pensionsförmåner som avtalats genom kollektivavtal och cirka en miljon svenskar har individuella försäkringar.

På ATP och de offentliganställdas pensioner uttas ingen avkastningsskatt. Den nya pensionskatten rubbar således villkoren för privatanställda, men berör inte dem som arbetar i den offentliga sektorn. Det är ett allvarligt brott mot principerna om konkurrensneutralitet.

Det sägs ofta att det bara är höginkomsttagare som sparar i individuella pensionsförsäkringar. Det är inte korrekt.

Försäkringstjänstemannaförbundet påpekar i sitt remissvar att 50 procent av pensionsspararna tjänar mindre än 149 000 kronor och hela 75 procent tjänar mindre än 204 000 kronor.

På senare år har även en stor andel av de nytilkomna pensionsspararna varit kvinnor med få ATP-poäng, som kommit ut sent i förvärvslivet eller arbetat deltid och som därför vill komplettera sin trygghet inför ålderns höst.

Bland de privata pensionsspararna finns även småföretagare, som inte har någon anställning och därigenom inte heller avtalad försäkring. Många mindre företagare tar heller inte ut marknadsmässig lön utan låter pengarna finansiera företagets expansion. Därmed får de ofta få ATP-poäng.

SPP påpekar i sitt remissvar att avkastningsskatten ger mycket stora effekter på de privata tjänstemännens pensionspremier alternativt pensionsnivåer. Premierna kan behöva höjas med mer än 50 procent eller pensionerna minskas till mindre än halften av nuvarande nivå. Denna bedömning ändras inte på något påtagligt sätt av de förändringar uppgörelsen mellan s och fp innebär.

Effekterna på det privata pensionssparandet blir fortfarande stora. Beräkningarna i tabell 2 visar detta.

Tabell 2

Avkastningsskattens effekter på privata pensionsförsäkringar

Spartid	Värdeökning		Försämrad värdeökning	
	utan skatt	med nya skatten	kronor	procent
Insättning	10 000	10 000	—	—
Efter 10 år	12 060	10 780	-1 280	-62
Efter 20 år	14 530	11 620	-2 910	-64
Efter 30 år	17 520	12 530	-4 990	-66
Efter 40 år	21 120	13 510	-7 610	-68

Anm: Värdeökningen är beräknad i fasta priser och baseras på en nominell ränta på 8 procent, en inflation på 6 procent och en realränta på 2 procent. Om inflationen skulle bli högre blir den negativa effekten av skatten ännu allvarligare.

I samband med den så kallade engångsskatten gick de tre borgerliga partierna fram gemensamt. De argument som framfördes var bland annat följande:

- Långsiktigt bundet sparande motverkas, när sparandet totalt sett behöver öka.
- Skatten slår hårdare mot den som sparar längre än den som nyss börjat.
- Skatten slår hårdare mot den som haft dålig avkastning än den som under 1980-talet haft en bra avkastning.
- Skatten innebär att regler ändras i efterhand.

De tre borgerliga partierna riktade enigt hård kritik mot engångsskatten och avvisade den bestämt. Samma argument som gällde då, gäller i dag mot den nya permanenta pensionsskatten.

Moderata samlingspartiet avvisar mot den bakgrunden de föreslagna skattekärpningsarna för pensionssparande.

5 Pensionsförsäkringsavdraget 1990

Mot. 1989/90
Sk402

Regeringens förslag hösten 1989 om att minska det allmänna avdraget för pensionsförsäkringspremier 1990 innebar att grundvalarna för det privata pensionssparandet rubbas. Den genomförda avdragsbegränsningen står också i direkt strid mot det riksdagsbeslut som togs våren 1988 i fråga om ändrade regler för efterlevandepension. Dessa förändringar förutsatte att avdragsrätter för pensionsförsäkringsavgifter inte skulle ändras. I sitt yttrande anförde skatteutskottet:

En utgångspunkt skall därvid vara att de grundläggande avdragsvillkoren avseende premier för frivilliga pensionsförsäkringar inte försämras.

Socialförsäkringsutskottet instämde i sitt betänkande som godkändes av riksdagen.

Det är anmärkningsvärt att samtliga övriga partier godtog detta löftesbrott. Moderata samlingspartiet står för sin del fast vid den uppfattning som de båda utskotten då förde fram och som riksdagen senare ställde sig bakom. Beslutet om en begränsning av avdragsrätten för pensionsförsäkringspremier till 75 procent av premien för 1990 bör rivas upp med verkan från den 1 januari 1990.

Det torde ankomma på vederbörande utskott att utarbeta erforderlig författningstext.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att extra avdrag för pensionärer inte skall trappas av mot löneinkomster med verkan fr.o.m. taxeringen 1991,

2. att riksdagen beslutar att extra avdrag för pensionärer inte skall trappas av mot inkomst av jordbruksfastighet och rörelse med verkan fr.o.m. taxeringen 1991,

[att riksdagen beslutar att kommunala bostadstillägg inte skall trappas av mot inkomst av rörelse eller inkomst av jordbruksfastighet fr.o.m den 1 januari 1991.¹⁾

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande införande av en så kallad grundavgift,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om slopad förmögenhetsprövning av extra avdrag i enlighet med vad som anförts i motionen,

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om kommunalt bostadstillägg i enlighet med vad som anförts i motionen.¹⁾

5. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande beskattning av pensionssparandet,

6. att riksdagen beslutar att avdrag för pensionsförsäkringspremier avseende 1990 medges inom gällande beloppsramar med hela premien.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90

Sk402

Bo Lundgren (m)

Hugo Hegeland (m)

Knut Wachtmeister (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Karl-Gösta Svenson (m)

Ewy Möller (m)

Margit Gennser (m)

